

Вебінар

**«Захист соціальних прав внутрішньо переміщених осіб та інших уразливих груп:
Європейська соціальна хартія, інші європейські стандарти та судова практика
адміністративних судів в Україні»
25 листопада 2020 року**

**Джузеппе ПАЛЬМІЗАНО,
Президент Європейського комітету з соціальних прав**

Шановні пані та панове, онлайн учасники і глядачі!

Передусім, я хотів би подякувати вам за запрошення на цей вебінар, за надану мені можливість зробити свій внесок у вашу важливу роботу із реалізації Європейської соціальної хартії та захисту соціальних прав в Україні. Особливо цінною є ця віртуальна зустріч з українськими суддями, оскільки судова система виконує конституційний обов'язок захищати права і свободи людей, зокрема і їхні соціальні та економічні права.

Права людини – громадянські, політичні, економічні, соціальні або культурні – неподільні та взаємозалежні. Соціальні та економічні права також є елементами, що дозволяють користуватися громадянськими та політичними правами. Це – основні цінності Ради Європи, закріплені в низці офіційних зобов'язань, узятих на себе державами-членами Ради Європи, зокрема Україною. Повага до соціальних прав та сприяння їм важливі для досягнення стійкої демократії в Україні.

Україна ратифікувала Європейську соціальну хартію (переглянуту) 21 грудня 2006 року, прийнявши 76 із 98 її положень. Вона ще не ратифікувала Додатковий протокол, який передбачає систему колективного оскарження.

Починаючи з 2008 року економічна криза вкрай негативно позначилася на найвразливіших верствах населення. Заходи, вжиті державами для подолання такої кризи, зокрема так звані заходи жорсткої економії, також непропорційно торкнулися найвразливіших верств населення – бідних, літніх і хворих.

Традиційні та єдині високі стандарти захисту соціальних прав і деякі базові характеристики соціально-орієнтованої держави, які необхідні для користування такими правами та якими європейські держави повинні пишатися, справді опинилися під загрозою. Зростання рівня бідності та безробіття, зокрема безробіття серед молоді, соціальна та економічна нерівність; відсутність інтеграції мігрантів або недостатня інтеграція; незахищеність роботи для багатьох категорій працівників; регресивні зміни у схемах соціального забезпечення та допомоги; скорочення державних систем охорони здоров'я і зростання вартості охорони здоров'я: вони є і вже були до Covid-19 одними з найтривожніших сигналів про стан соціальних прав в Європі. І тепер нам потрібно боротися з кризою, яку принесла пандемія.

У такій ситуації стає ще важливішою наявність ефективного механізму захисту соціальних прав людини. Соціальні права, закріплені в міжнародних документах і включені в національну правову систему у вигляді законів і постанов, є правами особистості. Кожна людина може вимагати від держави реалізації цих прав, а також захищати свої права в суді. Соціальні та економічні права не так аж відрізняються від громадянських і політичних прав, як передбачалося спочатку, в тому сенсі, що всі права вимагають тлумачення, щоб зрозуміти, як вони застосовуються у конкретних контекстах, усі вони можуть вимагати як негативних, так і позитивних заходів з боку держави.

Крім того, в українському контексті ми можемо чітко побачити, як судові рішення у сфері вирішення соціальних і економічних прав може бути взаємопов'язане з громадянськими і політичними правами. Я маю на увазі рішення ЄСПЛ у справі «Бурмич та інші проти України» та групу справ «Жовнер/Іванов» (найбільша група справ, які очікують виконання в Комітеті міністрів), які стосуються невиконання або затримки виконання національних судових рішень в Україні. Вони стосуються, зокрема, ефективного надання соціальних послуг / пільг (особливо соціальних виплат).

Шановні колеги, якщо ми говоримо про роль держави в забезпеченні соціальних та економічних прав в Європі, я б просто сказав, що така роль вже впливає з положень Європейської соціальної хартії, а також з висновків, рішень і результатів роботи Європейського комітету з соціальних прав.

Європейський комітет з соціальних прав – це орган, який уповноважений тлумачити права, передбачені Європейською соціальною хартією. Він удосконалює своє тлумачення на основі міжнародно-правових принципів: розглядає об'єкт і мету Хартії та її динамічну інтерпретацію як живий інструмент, здатний розв'язувати поточні проблеми. Дотримання Хартії контролюється Європейським комітетом з соціальних прав за допомогою процедури звітності та процедури колективних скарг.

Оскільки вони належать до обов'язкових правових положень і приймаються контрольним органом, створеними за Хартією і відповідними протоколами, рішення і висновки Європейського комітету з соціальних прав повинні дотримуватися зацікавленими державами; навіть якщо вони не підлягають прямому виконанню у внутрішніх правових системах, вони встановлюють закон і можуть слугувати основою для позитивних змін у сфері соціальних прав за допомогою законодавства та судової практики на національному рівні.

Рішення та висновки Європейського комітету з соціальних прав мають першорядне значення для національних судів при розгляді справ про соціальні права, включно з: правами, пов'язаними з працевлаштуванням; заборонаю дискримінації; правами дітей, людей з обмеженими можливостями, літніх людей, мігрантів; охороною здоров'я; соціальною і медичною допомогою; правом на захист від бідності та правом на житло (що в основному входить в компетенцію адміністративних судів України).

Я закликаю експертів – тут, сьогодні – провести поглиблене обговорення застосування положень Хартії та практики ЄКСП національними судами та суддями України, ознайомитись на сторінці HUDOC із судовою практикою з тих питань, з якими вони мають справу. Практика ЄКСП є практичним і цінним інструментом, який може використовуватися національними судами під час розгляду справ про соціальні та економічні права.

Висновки Європейського комітету з соціальних прав можуть бути безпосередньо використані в судових рішеннях. Навіть більше, збірник прецедентного права ЄКСП може бути використаний для тлумачення соціальних прав, передбачених Хартією.

Зараз ми бачимо, що в найближчому майбутньому питання доступу до медичного обслуговування та недискримінаційного підходу до надання медичної допомоги (медичне сортування пацієнтів) можуть стати новою тенденцією у подачі скарг до національних судів по всій Європі. Ці проблеми, серед іншого, будуть розглядатися Європейським комітетом з соціальних прав у його майбутніх висновках.

Шановні колеги, дозвольте мені зупинитися на цьому. Я маю надію, що цей захід допоможе краще зрозуміти систему Європейської соціальної хартії та практики ЄКСП і покращити їх застосування адміністративними судами України.

Дякую за увагу і бажаю вам плідних дискусій.